

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

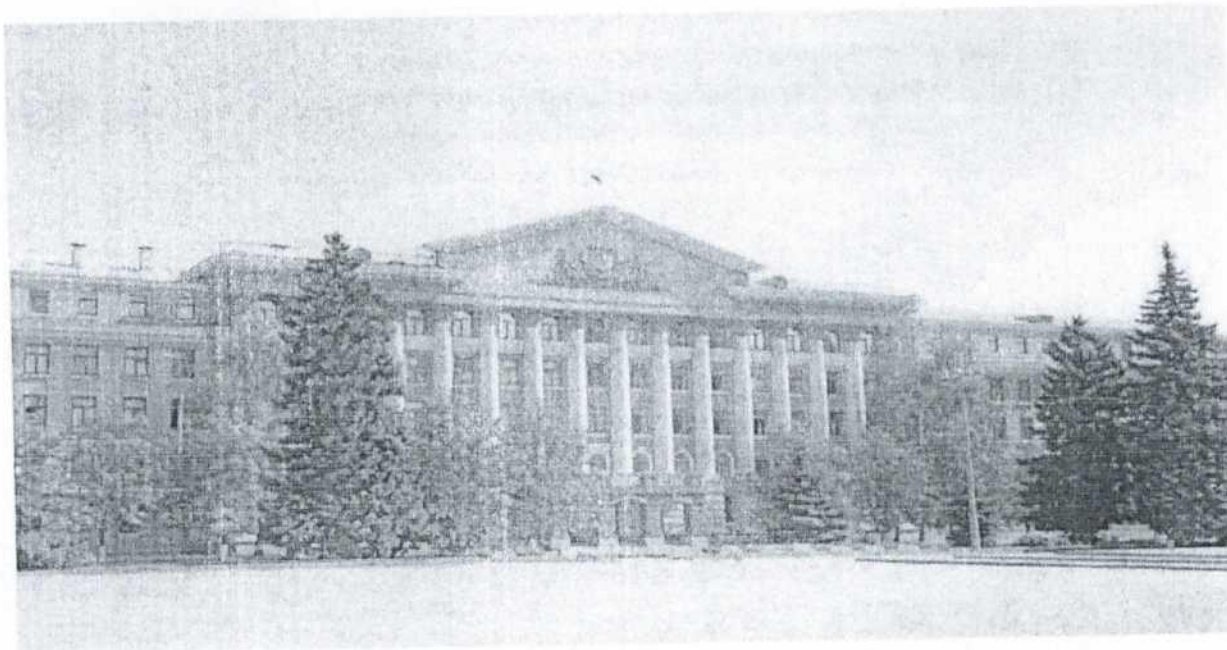
Кафедра кримінології та кримінально-виконавчого права

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

КРИМІНОЛОГІЯ

мажор/обов'язкова
для підготовки здобувачів I (бакалаврського) рівня вищої освіти
галузь знань (08) «Право»
за спеціальністю (081) «Право»
освітньо-професійна програма ОК 21
за денною та заочною формами навчання
мова навчання – українська
форма підсумкового контролю – залік

Київ – 2022 рік

РОЗРОБНИКИ:

Едуард РАСЮК – професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент;
Віта ІВАЩЕНКО – професор кафедри, кандидат юридичних наук, доцент.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права
Протокол від 25.08.2022 року, № 1

Завідувач кафедри кримінології та кримінально-виконавчого права
полковник поліції

Юрій ЛЕВЧЕНКО

Схвалено науково-методичною радою НАВС
Протокол від 06.10.2022 року, № 1

Голова науково-методичної ради _____

Станіслав ГУСАРЕВ

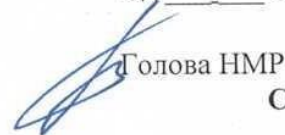
Результати перегляду робочої програми навчальної дисципліни

Робоча програма переглянута на 20__/20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)

протокол засідання кафедри
від ____ 202_ № __

протокол науково-методичної ради
від ____ 202_ № __

Завідувач кафедри
Юрій ЛЕВЧЕНКО

Голова НМР
Станіслав ГУСАРЕВ

Робоча програма переглянута на 20__/20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)

протокол засідання кафедри
від ____ 202_ № __

протокол науково-методичної ради
від ____ 202_ № __

Завідувач кафедри
Юрій ЛЕВЧЕНКО

Голова НМР
Станіслав ГУСАРЕВ

Робоча програма переглянута на 20__/20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ____).
(потрібне підкреслити)

протокол засідання кафедри
від ____ 202_ № __

протокол науково-методичної ради
від ____ 202_ № __

Завідувач кафедри
Юрій ЛЕВЧЕНКО

Голова НМР
Станіслав ГУСАРЕВ

Загальні відомості про навчальну дисципліну

Предметом кримінології є дослідження закономірностей, законів, принципів, властивостей, проявів розвитку суспільних відносин, складовими яких є суспільні явища, пов'язані зі злочинністю та іншими правопорушеннями, причинами й умовами виникнення злочинності, місцем і роллю особи злочинця в системі суспільних відносин, а також із вирішенням завдань щодо запобігання (профілактики) правопорушень; ці явища певною мірою вивчені, але належать до подальшого дослідження. Предмет кримінології характеризує загальний зміст науки кримінології, визначає напрями та завдання наукового дослідження. У процесі розвитку кримінології сформувався предмет, до якого входять основні та додаткові елементи. Основні: злочинність як суспільно небезпечне соціально-правове явище, причини й умови злочинності; особа злочинця; запобігання злочинності як явища та її профілактика. Додаткові: проблема поведінки потерпілого; прогнозування злочинності та планування заходів протидії їй; кримінальна статистика, яка є основою аналізу стану злочинності у суспільстві; методика аналізу злочинності; низка супутніх злочинності, негативних явищ, які у кримінології називаються «фоновими»; проблема суїцидальної поведінки (кримінологічний аспект самогубства); аналіз історії самої науки кримінології, розвиток кримінологічних досліджень в інших державах, аналіз зарубіжних теорій злочинності.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Кримінологія» є: формування у здобувачів вищої освіти науково-обґрунтованих уявлень про сучасний стан злочинності в Україні та світі, її кількісно-якісні показники, кримінологічні риси особи злочинця і потерпілого, негативні явища і процеси, які її обумовлюють; у виробленні наукових і практичних рекомендацій, положень та висновків щодо підвищення ефективності запобігання злочинності.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Кримінологія» є: 1) надання здобувачам вищої освіти можливостей ознайомлення на лекціях з новітніми науковими та методичними досягненнями в сфері кримінології; 2) створення оптимальних організаційних і методичних умов для самостійного вивчення курсу; 3) закріплення на семінарських заняттях знань про основні теоретичні положення кримінології; 4) розвиток на практичних заняттях навичок проведення запобігання злочинності тощо.

Пререквізити:

філософія права, теорія держави та права України, конституційне право, цивільне право, цивільний процес, адміністративне право, адміністративний процес, міжнародне право, судові та правоохоронні органи України, кримінальне право, кримінальний процес, фінансове право, трудове право.

Постреквізити

криміналістика, кримінально-виконавче право, кримінально-правова кваліфікація, адміністративна відповідальність, особливі порядки кримінального провадження.

Компетентності відповідно до I (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності 081 «Право»

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у галузі професійної правничої діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування правових доктрин, принципів і правових інститутів і характеризується комплексністю та
-----------------------------------	---

	невизначеністю умов.
Загальні компетентності	ЗК1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК3. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності. ЗК7. Здатність вчитися та оволодіти сучасними знаннями. ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як член суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав свобод людини і громадянина в Україні.
Фахові компетентності	ФК2. Знання і розуміння ретроспективи формування правових та державних інститутів. ФК3. Повага до честі і гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння їх правової природи. ФК4. Знання і розуміння міжнародних стандартів прав людини, положень Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практики Європейського суду з прав людини. ФК6. Знання і розуміння основ права Європейського Союзу. ФК11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

Здобувачі вищої освіти I (бакалаврського) рівня зі спеціальності 081 «Право» повинні продемонструвати такі результати навчання:

ПРН 1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.
ПРН 2. Здійснювати аналіз суспільних процесів у контексті аналізованої проблеми і демонструвати власне бачення шляхів її розв'язання.
ПРН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел для практичного використання під час виконання службових обов'язків.
ПРН 4. Формулювати власні обґрунтовані судження на основі аналізу відомої проблеми.
ПРН 5. Давати короткий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти повинні:

знати:

- основні поняття, що формують сучасну термінологію науки кримінології;
- історію кримінології;
- коло проблем, досліджуваних в рамках предмета кримінології як науки;
- сучасний стан та перспективи розвитку кримінологічних галузей;
- сучасні уявлення про злочинність як соціальної дійсності, її детермінанти і межі можливого впливу на злочинність;
- основні світові тенденції розвитку злочинності;
- загальносоціальні та інші чинники злочинності;
- характеристику основних елементів, що утворюють систему запобігання злочинності;
- сутність змісту і основні форми діяльності правоохоронних органів у здійсненні профілактичної діяльності;

- особливості застосування заходів профілактичного характеру щодо окремих видів і груп кримінальних правопорушень;
- прийоми і методи профілактичного впливу на правопорушників;
- світову практику впливу на злочинність;
- основи соціологічних і статистичних методів проведення кримінологічних досліджень.

вміти:

- розраховувати коефіцієнти злочинності при заданих даних, показники її динаміки та структури;
- аналізувати і порівнювати вітчизняні та зарубіжні теорії причин злочинності, застосовувати отримані знання про комплекс криміногенних детермінант при вивченні окремих видів і груп кримінальних правопорушень;
- аналізувати національні та міжнародно-правові акти, що регулюють діяльність державних органів щодо профілактики злочинності;
- орієнтуватися у масштабних деструктивних політико-економічних процесах, властивих сучасному суспільству, і мають безпосереднє кримінологічне значення;
- правильно «читати» кримінальну статистику і грамотно оцінювати кримінологічну ситуацію в країні, регіоні, на місцевому рівні;
- правильно використовувати в юридичній практиці прийоми і методи профілактичного впливу на окремі види і групи кримінальних правопорушень, конкретних правопорушників;
- оволодіти необхідними прийомами прогнозування злочинності, зокрема й індивідуальної кримінальної протиправної поведінки, та планування профілактичної роботи;
- організувати і проводити кримінологічні дослідження на окремому об'єкті території, що обслуговується;
- розробляти і реалізовувати різні заходи запобігання кримінальним правопорушенням;
- організувати профілактику злочинності та окремих її видів спільно з державними органами влади та місцевого самоврядування, службовими особами, працівниками освітніх закладів.

2. Структура навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання (д/б та ксф)	заочна форма навчання (ксф)
	Рік підготовки	
	3	3,4
Загальна кількість годин – 90 (для денної та заочної форми навчання)	Семестр	
	6	6,7
	Лекції	
	16 год.	6 год.
	Семінарські	
	32 год.	6 год.
	Практичні	
	Самостійна робота	
	42 год.	78 год.
	Вид контролю	
	залік	залік

3. Тематичний план

Назви розділів і тем	Кількість годин									
	денна форма					заочна форма				
	всього	у тому числі				всього	у тому числі			
		Л	сем.	П	с. р.		л	сем.	п	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Тема 1. Поняття, предмет, методи та система кримінології	8	2	2		4	9	2			7
Тема 2. Злочинність та її основні характеристики	10	2	4		4	11	2	2		7
Тема 3. Кримінологічне вчення про особу злочинця. Причини та умови злочинності	10	2	4		4	9		2		7
Тема 4. Теорія запобігання злочинності	10	2	4		4	9	2			7
Тема 5. Кримінологічне вчення про жертву кримінального правопорушення. Кримінологічний підхід до вивчення механізму суїцидальної	10	2	4		4	7				7
Тема 6. Прогнозування та планування заходів протидії злочинності	5		2		3	4				4
Тема 7. Фонові злочинності явища та засоби протидії їм	8	2	2		4	7				7
Тема 8. Організація і методика кримінологічних досліджень	5		2		3	7				7
Тема 9. Зарубіжні концепції причин злочинності	5		2		3	4				4

Тема 10. Кримінологічна характеристика та запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються дітьми	7	2	2		3	7				7	
Тема 11. Кримінологічна характеристика та запобігання корупційній злочинності	7	2	2		3	9		2		7	
Тема 12. Кримінологічна характеристика та запобігання злочинності у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів	5		2		3	7				7	
	Залік										
Усього годин	90	16	32		42	90	6	6		78	

4. Плани семінарських занять

4.1. Плани семінарських занять

Тема 1. Поняття, предмет, метод та система кримінології.

Навчальний час – 2 год.

Питання до семінарського заняття

1. Поняття, предмет, завдання і функції кримінології.
2. Зародження та розвиток кримінологічної думки.
3. Класичний напрям (школа) у кримінології.
4. Антропологічний напрям у кримінології.
5. Соціологічний напрям у кримінології.
6. Стан та розвиток вітчизняної кримінології в 20-30 роки ХХ ст.
7. Сучасний стан та розвиток кримінологічної думки в Україні.
8. Методологія кримінології.
9. Взаємозв'язок кримінології з практикою та юридичними і іншими науками.
10. Система курсу кримінології.

Тема 2. Злочинність та її основні характеристики.

Навчальний час – 4 год.

Питання до семінарських занять

1. Поняття злочинності, її основні ознаки та види.
2. Співвідношення злочинності і злочину.
3. Кількісні та якісні показники злочинності.
4. Поняття латентної злочинності. Обставини, що обумовлюють її існування.
5. Методика визначення латентної злочинності.
6. Соціальні наслідки злочинності.

Практичні завдання:

Завдання 1

У місті «А» протягом року зареєстровано 10800 кримінальних правопорушень. Його населення – 410 тис. У місті «Б» за цей же період зареєстровано 9000 кримінальних правопорушень. Населення у цьому місті – 395 тис.

Визначте коефіцієнт злочинності для кожного міста з розрахунку на 10 тис. населення і зазначте в якому з них він вищий.

Завдання 2

Населення П. області складає 2,5 млн., із них осіб, які не досягли 14-річного віку, – 700 тис. Протягом року на території цієї області було зареєстровано 1850 кримінальних правопорушень, які вчинили 2010 осіб.

У сусідній Х. області мешкає 3,1 млн., із них молодше 14-річного віку – 800 тис. За цей же час у Х. області 2300 осіб вчинили 2180 кримінальних правопорушень.

Визначте коефіцієнти злочинної інтенсивності та злочинної активності в цих двох областях у розрахунку на 100 тис. населення. Дайте характеристику рівня злочинності у П. і Х. областях.

Завдання 3

За рік у країні було зареєстровано 540 тис. кримінальних правопорушень, скоєних 250 тис. злочинцями. Суб'єктами 33 тис. злочинів були жінки, 32 тис. – неповнолітні, ніде не працювали і не навчалися 87 тис. Серед зареєстрованих кримінальних правопорушень 340 тис. – корисливих, 21,5 тис. – насильницьких, 39 тис. – корисливо-насильницьких. Групова злочинність складає 66 тис. кримінальних правопорушень, рецидивна – 46 тис, тяжких злочинів – 145,5 тис., нетяжкі

злочини – 361 тис., кримінальні проступки – 31 тис. У містах — 376,6 тис, у сільській місцевості – 121,6 тис. кримінальних правопорушень. Кількість нерозкритих кримінальних правопорушень становить 226,4 тис, злочинів у сфері економіки – 39,9 тис.

На основі наведених даних визначте структуру злочинності та її характер за соціально-демографічними, кримінально-правовими і кримінологічними показниками. Які тенденції простежуються при аналізі структури за цими даними?

Завдання 4

Дайте кримінологічну характеристику злочинності в районі, місті, де ви проживаєте і працюєте. В чому її особливість?

Завдання 5

У 2021 р. в Україні у вчиненні кримінальних правопорушеннях взяло участь 242363 осіб. Із них у віці 14-17 років – 31 526; 25-29 років – 43 218; 30 і старше – 105 606; жінок – 33 039; осіб, які не працювали і не навчалися – 86785; осіб, які мають вищу і середню спеціальну освіту – 43 270 осіб.

Проведіть аналіз і охарактеризуйте соціально-демографічну структуру злочинців за цими даними.

Завдання 6

У М. області у 2021 р., було зареєстровано таку кількість звалтувань: січень – 8, лютий – 9, березень – 15, квітень – 16, травень – 22, липень – 15, червень – 13, серпень – 11, вересень – 22, жовтень – 11, листопад – 13, грудень – 9.

Охарактеризуйте сезонні коливання цього виду злочину з визначенням факторів, що впливають на зазначену тенденцію.

Завдання 7

У 2021 р. в Україні було виявлено 242363 особи, які вчинили кримінальні правопорушення. До кримінальної відповідальності притягнуто 143949, звільнено від кримінальної відповідальності 62011, у суді розглянуто справи стосовно 129910 осіб, засуджено 120222 осіб, щодо 8126 осіб кримінальні провадження припинені, до позбавлення волі засуджено 40950 осіб., до виправних робіт – 25978, звільнено з випробуванням – 18054, до інших покарань – 54827.

За наведеними даними розрахуйте питому вагу рівня судимості і здійсніть його кримінологічну характеристику.

Завдання 8

Розрахуйте коефіцієнт злочинності для районів «А» і «Б» за такими показниками: район «А» – населення 150 тис., вчинено 5000 кримінальних правопорушень за рік, район «Б» - населення 250 тис., вчинено 7,5 тис. кримінальних правопорушень за рік.

Завдання 9

На території міста Р. мешкає 400 тис., у т. ч.: чоловіків – 196 тис., жінок – 204 тис., осіб до 14 років – 60 тис., від 14 до 18 років – 50 тис., від 18 до 29 років – 110 тис., від 30 до 49 років – 95 тис., від 50 до 60 років – 73 тис., старше 60 років – 12 тис.

За рік у місті зареєстровано: умисних кримінальних правопорушень 10200, вчинених через необережність – 3100. Серед зареєстрованих кримінальних правопорушень: 1050 – насильницьких, 2350 – корисно-насильницьких, 6800 – корисних, 1900 – кримінальних правопорушень, що мали груповий характер, в яких брало участь 670 осіб, у т. ч. 120 неповнолітніх. У громадських місцях було вчинено 2350 кримінальних правопорушень. Усього за вчинені кримінальні правопорушення було заарештовано 4930 осіб, у т.ч. неповнолітніх 340, жінок – 417, чоловіків – 4173.

Визначте:

- 1) стан злочинності у місті;
- 2) загальний і можливі спеціальні коефіцієнти;
- 3) структуру злочинності в місті;
- 4) питому вагу її окремих видів;
- 5) питому вагу осіб, які брали участь у вчиненні злочинів;
- 6) рівень криміногенності міста Р.

Завдання 10

Базисним і ланцюговим способом з'ясуйте динаміку злочинності в одному із районів М-ської області, що наведена в таблиці за останні 5 років:

Роки	Кількість зареєстрованих злочинів
2017	23040
2018	19094
2019	21015
2020	24040
2021	21000

Визначте абсолютний приріст, темп росту та темп приросту злочинності в районі. Побудуйте графіки.

Завдання 11

Чи залежить динаміка злочинності в області протягом двох років від наступних обставин?

Якщо залежить, то як саме?

1. Зростання цін на продовольчі товари.
2. Зміни температури повітря в різні пори року.
3. Посилення кримінальної відповідальності за найпоширеніші кримінальні правопорушення – крадіжку, хуліганство, грабіж тощо.
4. Призначення нового начальника УНП.
5. Призначення нового прокурора області.
6. Тимчасове припинення роботи деяких великих промислових підприємств.
7. Мораторій на призначення та виконання смертної кари.
8. Несвоєчасна, із затримками на кілька місяців, виплата заробітної плати у приватній та бюджетній сферах.
9. Суттєве збільшення кількості міцних спиртних напоїв, що були продані населенню протягом останнього року.
10. Збільшення штатної чисельності оперативних працівників та слідчих УНП області та підвищення грошового утримання цієї категорії співробітників.
11. Введення в державі воєнного стану.

Завдання 12

До яких видів і рівнів латентності відносяться такі випадки:

- 1) У відділення поліції надійшла заява від виховательки дитячого садка про те, що у неї зі службового приміщення зник годинник, що коштував 300000 гривень. У порушенні кримінального провадження було відмовлено за відсутністю події кримінального правопорушення, так як у заявника не могло бути такої коштовної речі з огляду на малу заробітну плату.
- 2) Троє друзів, будучи у стані сп'яніння, зустріли в безлюдному місці незнайому жінку і двоє з них, А. і Б. вчинили напад на потерпілу, силоміць завели її у кущі і згвалтували. Третій В. у злочині участі не брав, але й не сповістив правоохоронні органи про його вчинення. Потерпіла також не звернулася до поліції із заявою.
- 3) Пасажир К. програв сусідам по купе велику суму грошей, але нікого про це не сповістив, оскільки був впевнений у тому, що йому не поталанило під час гри. Згодом цих людей було притягнуто до відповідальності за шахрайство. Під час проведення досудового слідства вони зізналися також у інших епізодах своєї кримінальної протиправної діяльності.
- 4) Працівник будівельного підприємства Р. викрав і продав приватним особам будівельні матеріали на суму понад 100000 тис. грн. Ці матеріали шляхом підробки документів були списані на будівництві. Розкрадання було виявлено лише тоді, коли винний сам про це заявив.

Тема 3. Кримінологічне вчення про особу злочинця. Причини і умови злочинності.

Навчальний час – 4 год.

Питання до семінарських занять

1. Особа, що вчинила кримінальне правопорушення, як об'єкт кримінологічного

вивчення. Поняття особи злочинця та межі її вивчення в кримінології.

2. Основні ознаки кримінологічної характеристики особи злочинця.
3. Кримінологічна класифікація і типологія злочинців.
4. Механізм індивідуальної кримінальної протиправної поведінки.
5. Поняття причин та умов злочинності в кримінології.
6. Методологія дослідження причин злочинності. Причинно-наслідковий зв'язок.
7. Класифікація причин та умов злочинності.
8. Причини та умови злочинності в Україні на сучасному етапі.

Практичні завдання:

Завдання 1.

З метою вивчення особи злочинця визначте, які з нижченаведених ознак і властивостей особи належать до соціально-демографічних, морально-психологічних, кримінально-правових та соціально-рольових ознак:

- 1) вид кримінального правопорушення;
- 2) наявність колишньої судимості;
- 3) стать;
- 4) корисливо-насильницька спрямованість поведінки;
- 5) вік;
- 6) потреби;
- 7) умисна форма вини;
- 8) особливості інтелектуальної, вольової, емоційної сфер;
- 9) жорстокість;
- 10) повторність вчинення кримінального правопорушення;
- 11) освіта;
- 12) співучасть в організованій злочинній групі;
- 13) зайнятість суспільно корисною працею;
- 14) індивідуальні умови життя винного;
- 15) інтереси;
- 16) сімейний стан;
- 17) ставлення до оточуючих та загальноприйнятих правил поведінки;
- 18) правовий нігілізм;
- 19) схильність до істерії;
- 20) щире каяття;
- 21) підбурювання;
- 22) брехливість;
- 23) спеціальний рецидив.

Завдання 2

З якого моменту починається кримінологічне вивчення особи як носія соціальних відносин та особи злочинця?

- а) з моменту вчинення злочину;
 - б) з моменту винесення обвинувального вироку;
 - в) з моменту вступу вироку в законну силу;
 - г) з моменту девіантної поведінки;
 - д) з моменту порушення норм адміністративного права.
- Обґрунтуйте свою точку зору. Дайте вичерпну відповідь.

Завдання 3

Громадянин П. з 11 років почав тікати з дому, займався крадіжками продуктів і речей, у зв'язку з цим знаходився на профілактичному обліку в поліції. У 14 років його було притягнуто до кримінальної відповідальності за крадіжку з квартири. Після звільнення з колонії у перший же місяць разом з гр. Н., з яким познайомився під час відбуття покарання, гр. П. вчинив крадіжку і грабїж. Відбувши 5 років позбавлення волі, він влаштувався

працювати на завод. В один із робочих днів він побив бригадира за те, що той обізвав його злочинцем, за що гр. П. було засуджено до 8 років позбавлення волі. У колонії він порушував режим, ухилявся від праці, брав участь у бійках з іншими засудженими, що стали на шлях виправлення.

Використовуючи кримінологічну типологію, обґрунтуйте тип особи злочинця.

Завдання 4

Повертаючись додому з нічної зміни, гр. К. виявив на узбіччі дороги п'яного В., який спав. Громадянин К. витяг у нього з кишені гроші (750 грн.) і намагався зняти годинник, але був затриманий працівниками поліції. Громадянин К. раніше не судимий, за місцем роботи та проживання характеризувався позитивно.

Використовуючи кримінологічну типологію, обґрунтуйте тип особи злочинця.

Завдання 5

Громадянин Д. вбив свою дружину, труп розчленив, склав у валізу і вийшов з дому, але на вулиці його затримали працівники поліції. Слідством було встановлено, що гр. Д. неодноразово судимий за хуліганство, насильницький грабіж і розбій. Свого часу суд визнав його неосудним.

Використовуючи кримінологічну типологію, обґрунтуйте тип особи злочинця.

Завдання 6

Громадянин Ф. вів такий спосіб життя: довго не затримувався на одному місці роботи – його звільняли за численні прогули; систематично вживав спиртні напої, вів себе непристойно у громадських місцях. Дружина і неповнолітній син залишили його, оскільки він систематично конфліктував, ображав їх, продавав спільне майно з метою придбання спиртного. Громадянин Ф. підозрювався також у розкраданні продуктів з магазину, але за недоведеністю справу було закрито.

У 2021 р. гр. Ф. у дворі свого будинку вчинив у нетверезому стані правопорушення, викрикував нецензурні слова, чіплявся до мешканців будинку, ображав їх. У зв'язку з цим його було затримано поліцією. За ознаками ст. 173 Кодексу про адміністративні правопорушення України гр. Ф. притягнуто до відповідальності за дрібне хуліганство.

Чи можна вважати гр. Ф. злочинцем? Дайте визначення особи злочинця.

Завдання 7.

Нижче, наведені деякі особливості поведінки людини, які характеризують її як індивіда або як особистість: відкритість до спілкування, товариськість, комунікабельність, працелюбність, гарна координація обох рук, старанність, акуратність, велика емоційна збудливість, швидкий темп діяльності, добросовісність, рухливість, сором'язливість, байдужа реакція на громадську оцінку, високі фізичні рефлексорні схильності, висока швидкість засвоєння навичок, впертість, пластичність, чесність.

Визначте особливості, котрі відображають поведінку особи злочинця. Обґрунтуйте свою точку зору.

Завдання 8.

Вкажіть, які ознаки та властивості особи, котрі наведені нижче, можуть свідчити про потенційну готовність даної людини вчинити кримінальні правопорушення: підвищена збудливість; бадьорість, підвищений настрій; дратівливість; слабка емоційне збудження; запальність; невірноваженість; невпевненість в собі; неохайність; егоїзм; жадоба; безпринципність; брехливість; жорстокість; безкультур'я; колективізм; заздрість; злобність. Наведіть конкретні приклади.

Завдання 9.

Кримінальна статистика свідчить про значні відмінності кримінальної активності чоловіків та жінок. Чим це можна пояснити?

Завдання 10

Працівник міського молокозаводу Дебалов майже кожен день, повертаючись з роботи в стані алкогольного сп'яніння, сварився з сусідами та заподіяв середньої тяжкості

тілеснеушкодження своїй дружині. Сусіди звернулись до дільничного із проханням припинити негативну громадянина Дебалова?

Що є підставами для вжиття заходів з попередження домашнього насильства?

Завдання 11.

Поясніть на конкретних прикладах, як взаємопов'язані малорозвиненість правової системи держави і стан злочинності?

Завдання 12.

Як пов'язані між собою досягнення в науці та техніці і злочинність? Відповідь обґрунтуйте з наведенням відповідних прикладів.

Завдання 13.

Як Ви розумієте «синдром звикання» населення до злочинності? У чому небезпека цього синдрому?

Завдання 14.

Визначте за значимістю вплив на злочинність таких чинників: 1) неврожаї; 2) безробіття; 3) неналежне виховання в родині; 4) значне падіння моральних цінностей; 5) агресія та неповага особи до оточуючих; 6) вплив представників злочинного середовища на інших осіб; 7) вживання алкогольних напоїв або наркотичних засобів.

Якими основними чинниками Ви можете доповнити вищезазначений перелік.

Завдання 15.

Чи мають причини і умови кримінальних правопорушень регіональний характер? В чому вони проявляються? Для чого необхідно їх знання?

Завдання 16.

Розкрийте політичні, економічні і соціально-психологічні детермінанти корупції в Україні.

Завдання 17.

Поранжуйте за значимістю нижчезазначені фактори злочинності й аргументуйте свою позицію:

- 1) відступ від норм соціальної справедливості в різних сферах суспільного життя;
- 2) загострення міжнаціональних відносин;
- 3) негативний вплив «масової культури» через засоби масової інформації;
- 4) зміни кримінального законодавства і правозастосовної практики;
- 5) посилення міграційних процесів;
- 6) зміна статево-вікового складу населення;
- 7) зміна форм і відносин власності;
- 8) скорочення витрат на сферу культури;
- 9) ефективність правоохоронної діяльності, що відображається в показниках злочинів, що розкриваються;
- 10) зміна рівня споживання алкоголю;
- 11) ріст психологічних навантажень, конфліктних і передзлочинних ситуацій;
- 12) ослаблення сімейних зв'язків, зростання кількості розлучень;
- 13) посилення соціальної напруги;
- 14) посилення соціальної й іншої нерівності між людьми;
- 15) дефекти організаційно-управлінської діяльності органів влади і управління, бюрократизація державного апарату;
- 16) розширення міждержавних зв'язків, ділових і культурологічних контактів;
- 17) зміна структури і характеру виробництва, безробіття;
- 18) знецінення грошових заощаджень населення, інфляція.

Завдання 18

Які фактори відіграють вирішальну роль у тенденції зростання злочинності в Україні на сучасному етапі?

Тема 4. Теорія запобігання злочинності.

Навчальний час – 4 год.

Питання до семінарських занять

1. Поняття профілактики, запобігання та припинення, їх взаємозв'язок.
2. Цілі, завдання, функції та межі запобіжної діяльності.
3. Система запобіжної діяльності.
4. Класифікація запобіжних заходів.
5. Правові та організаційні основи профілактики злочинності.

Практичні завдання:

Завдання 1.

Розкрийте основні методи та заходи профілактичної діяльності Національної поліції.

Завдання 2.

Вкажіть правову основу проведення профілактичних заходів, що здійснюється суб'єктами профілактики.

Завдання 3.

Зазначте основні форми взаємодії Національної поліції із засобами масової інформації при запобіганні кримінальним правопорушенням.

Завдання 4.

Що є інформаційним забезпеченням профілактичної діяльності? Назвіть офіційні та неофіційні джерела.

Завдання 5.

Громадянин А. – 25 років (раніше двічі засуджений до позбавлення волі за тяжкі злочини, один з яких був пов'язаний з незаконним обігом наркотиків), разом із громадянами Б. – 16 та Н. – 17 років вчинили крадіжку з квартири, за що були притягнуті до кримінальної відповідальності і за вироком суду отримали такі строки покарання: громадянин А. – 4 роки позбавлення волі; громадянин Б. – 2 роки позбавлення волі; громадянин Н. був звільнений від відбування покарання з випробуванням.

Чи є підстави після застосування до таких осіб адміністративного нагляду? Обґрунтуйте позицію, враховуючи положення Закону України «Про адміністративний нагляд за особами звільненими з місць позбавлення волі».

Тема 5. Кримінологічне вчення про жертву кримінального правопорушення. Кримінологічний підхід до вивчення механізму суїцидальної поведінки.

Навчальний час – 4 год.

Питання до семінарських занять

1. Поняття віктимології. Виникнення та становлення віктимології як науки.
2. Особа потерпілого і її кримінологічне значення.
3. Співвідношення понять «жертва» і «потерпілий».
4. Класифікація і типологія жертв кримінальних правопорушень.
5. Поняття, мета, цілі, завдання, принципи віктимологічної профілактики.
6. Рівні, методи і форми віктимологічної профілактики.
7. Об'єкти і суб'єкти віктимологічної профілактики.
8. Поняття явища «самогубство» та його законодавча дефініція.
9. Система сучасних детермінант доведення до самогубства.
10. Латентність та способи протидії факторам кримінального правопорушення «доведення до самогубства».

Практичні завдання:

Завдання 1.

Підготуйте інструкцію безпечної поведінки на вулиці дитини:

- до 10 років;
- до 14 років;
- хлопчика;
- дівчинки.

Завдання 2.

Підготуйте рекомендації батькам, як зменшити віктимність дітей.

Завдання 3.

Підготуйте рекомендації жінці щодо забезпечення безпеки:

- на вулиці;
- в чоловічій компанії.

Завдання 4.

Які заходи можуть забезпечити безпеку чоловіка у нічний час у безлюдному місці?

Завдання 5.

Які заходи віктимологічної профілактики могли б бути ефективними щодо крадіжок:

- квартирних;
- кишенькових?

Завдання 6.

Прочитайте опис кримінального правопорушення. Проведіть віктимологічний аналіз:

- чи допустив потерпілий які-будь помилки, які підвищили його віктимність?

- які заходи віктимологічної профілактики могли б бути ефективними в даному випадку?

Пізно ввечері Тамара їхала додому електричкою. У поїзді було тепло, на лавці вона влаштувалася дуже зручно та задрімала. Прокинулася вона раптово, коли електричка зупинилася на якійсь станції. Було темно. Їй здалося, що вона проїхала свою зупинку. Спросоння вона стрімко вискочила з поїзда і, тільки коли двері вже зачинилися, зрозуміла, що вийшла на одну зупинку раніше. Наступний поїзд за розкладом через дві години. На пероні холодно і страшно. «Краще йти по рейках до своєї станції, ніж тут чекати. За годину дійду».

Коли вона відійшла від станції приблизно на кілометр, то почула ззаду кроки. Хтось наздоганяв її. Тамара побігла. Але він догнав її, повалив на сніг, наніс кілька ударів.

Після зґвалтування він відібрав у неї сумочку, зняв сережки.

Завдання 7.

Здійсніть ранжування за рівнем віктимності наведених категорій осіб, враховуючи специфіку їх занять: інкасатор, бізнесмен, суддя, працівник рибоохорони, водій таксі, шахтар, кілер, лікар, член організованої злочинної групи, слідчий, працівник карного розшуку, інспектор патрульної поліції, дільничний офіцерполіції.

Тема 6. Прогнозування та планування заходів боротьби зі злочинністю.

Навчальний час – 2 год.

Питання до семінарського заняття

1. Поняття кримінологічного прогнозування. Його завдання, види.
2. Поняття, мета, завдання і значення планування заходів боротьби зі злочинністю.
3. Методи прогнозування злочинності.
4. Види кримінологічного планування. Основні розділи плану профілактики злочинності.

Тема 7. Фонові злочинності явища та засоби протидії їм.

Навчальний час – 2 год.

Питання до семінарського заняття

1. Поняття та сутність фонових злочинності явищ.
2. Соціальні та медичні аспекти фонових злочинності явищ.
3. Кримінально-правова оцінка фонових злочинності явищ.
4. Кримінологічна характеристика фонових явищ та їх вплив на злочинність.
5. Особливості кримінологічної характеристики осіб, які зловживають алкоголем та наркотиками, хворих на СНІД та задіяних у проституції.
6. Причини та умови виникнення та існування фонових злочинності явищ на сучасному етапі розвитку суспільства.
7. Основні напрями запобігання фоновим злочинності явищам. Правова основа їх здійснення.
8. Роль Національної поліції у профілактиці фоновим злочинності явищам.

Тема 8. Організація і методика кримінологічних досліджень.

Навчальний час – 2 год.

Питання до семінарського заняття

1. Поняття кримінологічного дослідження, його цілі, завдання, об'єкти і суб'єкти.
2. Кримінологічна інформація: поняття, джерела, основні вимоги, що висуваються до неї. Методи пізнання джерел інформації.
3. Організація вивчення злочинності. Програма і робочі етапи кримінологічного дослідження.
4. Збирання первинної інформації. Методи: документування, анкетування, інтерв'ювання, експерименту, моделювання.
5. Обробка і аналіз зібраних матеріалів. Методи: зведення, групування, узагальнених показників, аналізу, синтезу, індукції і дедукції.
6. Інтерпретація результатів дослідження. Теоретична і практична інтерпретація, її методи: експертних оцінок, експерименту та інші.

Тема 9. Зарубіжні концепції причин злочинності.

Навчальний час – 2 год.

Питання до семінарського заняття

1. Сучасний стан і тенденції злочинності у зарубіжних країнах:
2. Історія зарубіжних концепцій причин злочинності.
3. Характеристика біосоціальних теорій та їх представники.
4. Соціологічний напрямок у зарубіжній кримінології.

Тема 10. Кримінологічна характеристика та запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються дітьми.

Навчальний час – 2 год.

Питання до семінарського заняття

1. Поняття дитячої злочинності, її сучасний стан, рівень, структура, динаміка, характер, географія.
2. Характеристика особи дитини-злочинця.
3. Класифікація дітей злочинців.
4. Причини і умови дитячої злочинності.
5. Основні напрями і засоби запобігання дитячій злочинності.
6. Профілактика кримінальних правопорушень, що вчиняються дітьми.
7. Проблеми впровадження ювенальної юстиції в Україні.

8. Роль правоохоронних органів у профілактиці кримінальних правопорушень, що вчиняються дітьми.

Тема 11. Кримінологічна характеристика та запобігання корупційній злочинності.

Навчальний час – 2 год.

Питання до семінарського заняття

1. Поняття корупції, корупційних кримінальних правопорушень та кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією.
2. Класифікація кримінальних правопорушень, що складають корупційну злочинність.
3. Найбільш корумповані сфери в державі.
4. Кримінологічна характеристика корупційної злочинності.
5. Особливості кримінологічної характеристики осіб, що вчиняють корупційні кримінальні правопорушення.
6. Причини і умови корупційної злочинності.
7. Основні напрями і засоби запобігання корупційній злочинності.
8. Система державних органів, громадських формувань, підприємств, установ, організацій, що беруть участь у профілактиці корупційної злочинності.
9. Проблеми діяльності спеціальних суб'єктів, що здійснюють заходи із запобігання та протидії корупційній злочинності.
10. Роль Національної поліції у профілактиці корупційних кримінальних правопорушень.
11. Особливості участі громадськості у запобіганні та протидії корупційній злочинності.

Тема 12. Кримінологічна характеристика та запобігання злочинності у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.

Навчальний час – 2 год.

Питання до семінарського заняття

1. Поняття незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів.
2. Класифікація кримінальних правопорушень, що складають злочинність у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.
3. Поняття наркобізнесу, наркополітики, наркоситуації. Мета, завдання та принципи наркополітики.
4. Кримінологічна характеристика злочинності у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.
5. Особливості кримінологічної характеристики осіб, що вчиняють кримінальні правопорушення у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.
6. Причини і умови злочинності у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.
7. Заходи профілактики наркозалежності та запобігання незаконному вживанню наркотиків.

Для заочної форми навчання:

Тема 2. Злочинність та її основні характеристики.

Навчальний час – 2 год.

Питання до семінарського заняття

1. Поняття злочинності, її основні ознаки та види.
2. Співвідношення злочинності і злочину.
3. Кількісні та якісні показники злочинності.
4. Поняття латентної злочинності. Обставини, що обумовлюють її існування.
5. Методика визначення латентної злочинності.
6. Соціальні наслідки злочинності.

Тема 3. Кримінологічне вчення про особу злочинця. Причини і умови злочинності.

Навчальний час – 2 год.

Питання до семінарського заняття

1. Особа, що вчинила кримінальне правопорушення, як об'єкт кримінологічного вивчення. Поняття особи злочинця та межі її вивчення в кримінології.
2. Основні ознаки кримінологічної характеристики особи злочинця.
3. Кримінологічна класифікація і типологія злочинців.
4. Механізм індивідуальної кримінальної протиправної поведінки.
5. Поняття причин та умов злочинності в кримінології.
6. Методологія дослідження причин злочинності. Причинно-наслідковий зв'язок.
7. Класифікація причин та умов злочинності.
8. Причини та умови злочинності в Україні на сучасному етапі.

Тема 11. Кримінологічна характеристика та запобігання корупційній злочинності.

Навчальний час – 2 год.

Питання до семінарського заняття

1. Поняття корупції, корупційних кримінальних правопорушень та кримінальних правопорушень, пов'язаних з корупцією.
2. Класифікація кримінальних правопорушень, що складають корупційну злочинність.
3. Найбільш корумповані сфери в державі.
4. Кримінологічна характеристика корупційної злочинності.
5. Особливості кримінологічної характеристики осіб, що вчиняють корупційні кримінальні правопорушення.
6. Причини і умови корупційної злочинності.
7. Основні напрями і засоби запобігання корупційній злочинності.
8. Система державних органів, громадських формувань, підприємств, установ, організацій, що беруть участь у профілактиці корупційної злочинності.
9. Проблеми діяльності спеціальних суб'єктів, що здійснюють заходи із запобігання та протидії корупційній злочинності.
10. Роль Національної поліції у профілактиці корупційних кримінальних правопорушень.
11. Особливості участі громадськості у запобіганні та протидії корупційній злочинності.

5. Завдання для самостійної роботи

Підготовка мультимедійних презентацій

Підготувати мультимедійну презентацію на одну із запропонованих нижче тем:

1. Загальна характеристика науки кримінології.
2. Співвідношення кримінології з юридичними науками.
3. Значення кримінології для формування світогляду юриста та її вплив на практику запобігання злочинності.
4. Дослідження злочинності у соціальному контексті.
5. Зовнішні та внутрішні характеристики злочинності.
6. Співвідношення соціального та біологічного в особі злочинця
7. Причинність у кримінології.
8. Основи віктимологічної профілактики.
9. Причини та умови доведення до самогубства.
10. Джерела інформації, що використовуються при прогнозуванні злочинності.
11. Методи кримінологічного прогнозування.
12. Роль Національної поліції у запобігання фоновим злочинності явищам.
13. Взаємозв'язок пияцтва, алкоголізму з домашнім насильством і злочинністю у цій сфері.
14. Об'єкти та суб'єкти кримінологічного дослідження.
15. Психологічні методи, що використовуються в кримінологічних дослідженнях.
16. Обставини об'єктивного та суб'єктивного характеру, що впливають на віктимність жертви кримінального правопорушення.
17. Сутність біосоціальних теорій виникнення злочинності та їх представники.
18. Сучасні зарубіжні концепції причин злочинності.
19. Система державних органів, громадських формувань, що беруть участь у профілактиці дитячої злочинності.
20. Проблеми впровадження ювенальної юстиції в Україні.
21. Роль правоохоронних органів у профілактиці кримінальних правопорушень, що вчиняються дітьми.
22. Проблеми діяльності спеціальних суб'єктів, що здійснюють заходи із запобігання та протидії корупційній злочинності.
23. Роль Національної поліції у профілактиці корупційних кримінальних правопорушень.
24. Особливості участі громадськості у запобіганні і протидії корупційної злочинності.
25. Правове регулювання, основні напрями і засоби запобігання злочинності у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.

Загальні методичні рекомендації:

Мультимедійна презентація містить текстові матеріали, фотографії, малюнки, слайд-шоу, звукове оформлення і дикторський супровід, аудіо та відеофрагменти і анімації.

1. При оформленні мультимедійної презентації необхідно дотримуватися єдиного стилю подання інформації.
2. Всі слайди презентації повинні бути виконані в програмі Microsoft PowerPoint будь-якої версії в єдиному стилі.
3. Розмір файлу повинен бути не більш ніж 2Мб, кількість слайдів 10-15.
4. Має бути титульний, інформаційний та підсумковий слайди.
5. Титульний слайд повинен відображати тему презентації і хто її виконав (прізвище, ім'я, навчальна група, курс, факультет).
6. На підсумковому слайді вказується список використаних джерел та стислий висновок роботи.

7. Формат слайдів. Параметри сторінки: - розмір слайдів - екран; орієнтація - альбомна; ширина - 24 см.; висота - 18см.; нумерація слайдів з «1».
 8. Формат видачі слайдів - «Презентація на екрані».
 9. Оформлення слайдів: шрифти для використання: TimesNewRoman, Arial, ArialNarrow. Не дозволяється зміщувати різні типи шрифтів в одній презентації.
 10. Написання: звичайний, курсив, напівжирний; колір і розмір шрифту має бути підібраний так, щоб всі надписи чітко читати на обраному полі слайду.
 10. У титульному і підсумковому слайді використання анімаційних об'єктів не допускається.
 11. Слайди не переповнювати текстом.
 12. Використовувати прості слова та речення.
 13. Вимоги до інформації: науковість, логічність, доступність, однозначність, лаконічність, завершеність, достовірність, сучасність, достатність.
 14. Недопустимість граматичних та інших помилок.
 15. На одному слайді не рекомендується використовувати більш ніж 3 кольори: один для фону (світлий), другий для заголовку, третій для тексту.
 16. Таблична інформація вставляється до слайду як таблиця текстового процесора MS Word або табличного процесора MS Excel. Але не слід використовувати таблиці з великою кількістю даних.
 17. Діаграми готуються з використанням майстра діаграм табличного процесора MS Excel.
 18. Надписи до ілюстрованого матеріалу повинні відповідати його змісту.
 19. Файлу мультимедійної презентації надати ім'я та розширення ppt. Наприклад: Петренко А. С- retrenko_as.ppt або as_retrenko.ppt
- Примітка: у презентації розміщувати тільки оптимізовані (стислі) високої якості зображення.

Орієнтовний перелік питань для самостійної роботи

Тема 1. Поняття, предмет, методи і система кримінології.

Питання для самоконтролю:

1. Як виникла кримінологія? Передумови виникнення цієї науки.
2. У чому полягає наукове і практичне значення кримінології?
3. У чому полягає значення кримінології для Вашої майбутньої професії?
4. Що таке кримінологічне мислення і на чому воно базується?
5. Чи мають кримінологічні знання практичну цінність у повсякденному житті?
6. Основні періоди розвитку кримінології.
7. Позитивістський напрям у кримінології.
8. Відродження кримінологічної науки на початку 60-х років ХХст.

Тема 2. Злочинність і її основні характеристики.

Питання для самоконтролю:

1. Поняття злочинності, її види.
2. Основні показники злочинності.
3. Стан злочинності.
4. Рівень (коефіцієнти) злочинності.
5. Ціна злочинності.
6. Динаміка злочинності та її показники.
7. Структура та характер злочинності.
8. Географія злочинності.
9. Поняття латентної злочинності та методи її оцінки.

Тема 3. Кримінологічне вчення про особу злочинця. Причини та умови злочинності.

Питання для самоконтролю:

1. Поняття особи злочинця.
2. Межі визнання особи злочинця в кримінології та кримінальному праві.
3. Основні кримінологічні ознаки особи злочинця.
4. Соціально-демографічні ознаки особи злочинця та їх значення.
5. Кримінально-правова характеристика особи злочинця.
6. Соціально-рольові характеристики особи злочинця.
7. Риси правової і моральної свідомості особи злочинця.
8. Соціально-психологічна характеристика особи злочинця.
9. Класифікація злочинців.
10. Типологія злочинців.
11. Поняття причин та умов злочинності в кримінології.
12. Поняття детермінації в кримінології.

Тема 4. Теорія запобігання злочинності.

Питання для самоконтролю:

1. Цілі та завдання запобіжної діяльності.
2. Рівні профілактики.
3. Класифікація профілактичних заходів.
4. Суб'єкти профілактики кримінальних правопорушень.

Тема 5. Кримінологічне вчення про жертву кримінального правопорушення. Кримінологічний підхід до вивчення механізму суїцидальної поведінки.

Питання для самоконтролю:

1. Поняття віктимології.
2. Поняття жертви кримінального правопорушення.
3. Зв'язок «злочинець-потерпілий».
4. Комплексний підхід до класифікації жертв кримінального правопорушення.
5. Кримінально-правовий підхід до класифікації жертв кримінального правопорушення.
6. Значення класифікації і типології жертв.
7. Поняття, мета, цілі, завдання, принципи віктимологічної профілактики.
8. Рівні, методи і форми віктимологічної профілактики.
9. Кримінологічний підхід до вивчення механізму суїцидальної поведінки.

Тема 6. Прогнозування та планування заходів протидії злочинності.

Питання для самоконтролю:

1. Поняття кримінологічного прогнозування злочинності.
2. Вимоги до джерел прогнозування.
3. Завдання кримінологічного прогнозування.
4. Види кримінологічного прогнозування.
5. Кримінологічне планування.
6. Етапи кримінологічного планування.
7. Види кримінологічного планування.

Тема 7. Фонові злочинності явища та засоби протидії їм.

Питання для самоконтролю:

1. Які явища в кримінології називають «фоновими»?
2. Що можна віднести до фонових явищ в сучасному українському суспільстві?
3. Чи можна визначати політичні негаразди в сучасній Україні як фонові явища?

4. Чи можна віднести до фонових явищ реформування правоохоронних органів?
5. Які процеси в суспільстві можна віднести до фонових явищ, що сприяють розвитку злочинності?
6. Чи можна боротися з фоновими явищами?
7. Чи можна подолати один раз і назавжди фонові явища?

Тема 8. Організація і методика кримінологічних досліджень.

Питання для самоконтролю:

1. Поняття кримінологічного дослідження.
2. Поняття кримінологічної інформації, її види.
3. Програма кримінологічного дослідження.
4. Соціологічні методи, які використовуються в кримінологічних дослідженнях.
5. Метод експертних оцінок.
6. Документальний метод в кримінології.

Тема 9. Зарубіжні концепції причин злочинності.

Питання для самоконтролю:

1. Теорія соціальної дезорганізації.
2. Теорію диференціального зв'язку.
3. Психологічні підходи до причин злочинності.
4. Сучасні кримінологічні теорії.

Тема 10. Кримінологічна характеристика та запобігання кримінальним правопорушенням, що вчиняються дітьми.

Питання для самоконтролю:

1. Групова злочинність дітей.
2. Неформальні молодіжні угруповання з антисуспільною спрямованістю.
3. Характеристика особи дитини-злочинця.
4. Особливості мотивації кримінальних правопорушень, що вчиняються дітьми.
5. Класифікація дітей злочинців.
6. Кримінальні правопорушення дітей з психічними аномаліями.
7. Криміногенні фактори побутового оточення та сфери дозвілля.
8. Недоліки діяльності правоохоронних органів щодо запобігання дитячої злочинності.
9. Роль умов життя і виховання, неформальних об'єднань, антисуспільної поведінки дорослих, дозвільних груп, а також засобів масової інформації у механізмі окремого кримінального правопорушення, вчиненого дитиною.
10. Основні засоби профілактики кримінальних правопорушень, що вчиняються дітьми.

Тема 11. Кримінологічна характеристика та запобігання корупційній злочинності.

Питання для самоконтролю:

1. Кримінологічна характеристика корупційної злочинності.
2. Організаційно-управлінські та правові фактори корупційної злочинності в Україні.
3. Недоліки діяльності правоохоронних органів по запобіганню і протидії корупційної злочинності.
4. Система державних органів, громадських формувань, підприємств, установ, організацій, що беруть участь у профілактиці корупційної злочинності.
5. Проблеми діяльності спеціальних суб'єктів, що здійснюють заходи із запобігання та протидії корупційній злочинності.

Тема 12. Кримінологічна характеристика та запобігання злочинності у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.

Питання для самоконтролю:

1. Поняття, мета, завдання та принципи наркополітики.
2. Стратегічна парадигма державної політики щодо наркотиків.
3. Особливості кримінологічної характеристики осіб, що вчинять кримінальні правопорушення у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.
4. Стигматизація та неналежне забезпечення захисту прав осіб, хворих на наркоманію, як один з основних чинників кримінальних правопорушень у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.
5. Недоліки діяльності правоохоронних органів із запобіганням і протидією злочинності у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.
6. Заходи профілактики наркозалежності та запобігання незаконному вживанню наркотиків.

6. Індивідуальні завдання

Підготовка рефератів

Загальні методичні рекомендації:

Реферат (доповідь) оформлюється у вигляді письмової роботи в обсязі 5-7 сторінок. Представляється на папері та електронному носії.

Приблизна тематика рефератів, доповідей (відповідно до структури навчальної дисципліни):

1. Загальна характеристика науки кримінології.
2. Співвідношення кримінології з юридичними науками.
3. Значення кримінології для формування світогляду юриста та її вплив на практику запобігання злочинності.
4. Історія кримінології.
5. Кримінологія в Україні.
6. Кримінологія у теоріях стародавніх філософів.
7. Дослідження злочинності у соціальному контексті.
8. Зовнішні та внутрішні характеристики злочинності.
9. Вивчення соціальних позицій, ролей та діяльності злочинця.
10. Співвідношення соціального та біологічного в особі злочинця.
11. Причинність у кримінології.
12. Причинність як взаємодія соціального середовища.
13. Зміст запобіжної діяльності.
14. Основи віктимологічної профілактики.
15. Основні напрями і засоби запобігання доведення до самогубства.
16. Джерела інформації, що використовуються при кримінологічному прогнозуванні злочинності.
17. Методи кримінологічного прогнозування злочинності.
18. Роль Національної поліції у запобігання фоновим злочинності явищам.
19. Взаємозв'язок пияцтва, алкоголізму з домашнім насильством і злочинністю у цій сфері.
20. Об'єкти та суб'єкти кримінологічного дослідження.
21. Психологічні методи, що використовуються в кримінологічних дослідженнях.

22. Обставини об'єктивного та суб'єктивного характеру, що впливають на віктимність жертви кримінального правопорушення.
23. Проблема суїциду у практичній діяльності органів Національної поліції.
24. Сутність біосоціальних теорій виникнення злочинності та їх представники.
25. Сучасні зарубіжні концепції причин злочинності.
26. Система державних органів, громадських формувань, що беруть участь у профілактиці дитячої злочинності.
27. Роль правоохоронних органів у профілактиці кримінальних правопорушень, що вчиняються дітьми.
28. Проблеми діяльності спеціальних суб'єктів, що здійснюють заходи із запобігання та протидії корупційній злочинності.
29. Роль Національної поліції у профілактиці корупційних кримінальних правопорушень.
30. Особливості участі громадськості у запобіганні і протидії корупційної злочинності.
31. Роль ЗМІ у механізмі окремого кримінального правопорушення у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.
32. Правове регулювання, основні напрями і засоби запобігання злочинності у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.
33. Заходи запобіжної діяльності правоохоронних органів у боротьбі зі злочинністю у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.

7. Методи навчання та контролю

Під час освітнього процесу використовуються такі методи навчання: словесні, наочні, практичні, інноваційні. Методи контролю – усне та письмове опитування, практична перевірка, тестовий контроль тощо.

8. Форми та методи контролю, критерії оцінювання результатів навчання

Основними критеріями, що характеризують рівень компетентності злобувача вищої освіти при оцінюванні результатів поточного та підсумкового контролів, є такі:

- виконання всіх видів навчальної роботи, що передбачені робочою програмою навчальної дисципліни;
- глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих нормативних та доктринальних джерелах;
- вміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку;
- характер відповідей на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність тощо);
- вміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних задач;
- вміння аналізувати достовірність одержаних результатів.

Оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на практичних, семінарських та консультаціях, результати самостійної роботи осіб, що навчаються) рекомендується проводити за критеріями:

Завдання, задачі, роботи (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

- 0% - завдання не виконано;

- 40% - завдання виконано частково або невчасно, а відповідь містить суттєві помилки методичного характеру;
- 60% - завдання виконано повністю, але невчасно, а відповідь містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці;
- 80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте відповідь містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо);
- 100% - завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Ситуаційні справи, конкретні ситуації та інші завдання творчого характеру (% від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

- 0% - завдання не виконано;
- 40% - завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;
- 60% - завдання виконано повністю і вчасно, висновки містять окремі недоліки, судження особи, що навчається не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;
- 80% - завдання виконано повністю і вчасно, проте висновки містять окремі несуттєві недоліки несистемного характеру;
- 100% - завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Форми поточного та підсумкового контролю

Для ефективної перевірки рівня засвоєння здобувачами знань, умінь і навичок з навчальної дисципліни використовують наступні методи контролю:

- 1) метод усного контролю;
- 2) метод письмового контролю;
- 3) метод тестового контролю;
- 4) метод програмованого контролю.

Для перевірки рівня засвоєння здобувачами знань, умінь і навичок з навчальної дисципліни використовують наступні форми контролю:

1) ***Поточний контроль успішності*** – це систематична перевірка знань здобувачів, яка проводиться викладачем на поточних заняттях відповідно до розкладу та відповідно до силабусу. Поточний контроль здійснюється на кожному занятті відповідно до конкретних цілей теми з метою перевірити ступінь та якість засвоєння матеріалу, що вивчається. В процесі поточного контролю оцінюється самостійна робота здобувачів щодо повноти виконання завдань, рівня засвоєння навчальних матеріалів, оволодіння практичними навичками аналітичної, дослідницької роботи та ін.

2) ***Підсумковий контроль*** – контроль навчальних досягнень здобувачів з метою оцінки якості освоєння ними програми навчальної дисципліни, що проводиться в період проміжної атестації у формі заліку. Мета підсумкового контролю – виявити засвоєння навчальної дисципліни в цілому, розуміння навчального матеріалу, взаємозв'язок змісту навчального матеріалу, логіку його засвоєння тощо.

Рейтингова система оцінювання результатів навчання

Нормативне підґрунтя встановлення рейтингу компетентності здобувачів

Нормативним підґрунтям встановлення рейтингу компетентності є Закон України «Про вищу освіту». Відповідно до статті 50 Закону України «Про вищу освіту» формами організації освітнього процесу є: 1) навчальні заняття; 2) самостійна робота; 3) практична підготовка; 4) контрольні заходи.

Розподіл балів, з яких формується рейтинг компетентності здобувача, відбувається між поточним контролем (60 балів) та підсумковим контролем (40 балів).

Рейтинг компетентності здобувачів з навчальної дисципліни

Рейтинг компетентності з навчальної дисципліни, що забезпечуються кафедрою включає *рейтинг компетентності з навчальної роботи* (аудиторна робота та самостійна робота) та *рейтинг компетентності з підсумкового контролю* (контрольні заходи). Що відповідає пропорції за 100-бальною шкалою.

Якщо здобувач виявляє бажання займатися науковою роботою то йому додатково до підсумкового рейтингу компетентності з дисципліни можуть бути зараховані *бали наукової роботи*. У разі зарахування додаткових балів за результатами наукової роботи загальний рейтинг компетентності здобувача з навчальної дисципліни не може перевищувати 100 балів¹.

Якщо сумарний рейтинг компетентності здобувача складає менше 60 балів він вважається таким, що має академічну заборгованість.

Рейтинг з навчальної роботи здобувача

Відповідно до структури навчального плану навчальна робота складається з *аудиторної роботи* (лекційні, семінарські та практичні заняття) і *самостійної роботи*.

Оцінювання компетентності з навчальної роботи здобувача з дисципліни здійснюється шляхом встановлення відповідного рівня знань за кожне навчальне заняття та виставлення балів від 2 до 5 (табл. 1).

Таблиця 1

Аудиторна робота (поточне накопичення балів)	Підсумковий контроль	Підсумкова кількість балів
	Залік	
Мах 60%	Мах 40%	Мах 100%
Тема 1. Тема 2. Тема 3. ... Тема 12. Самостійна робота		

Важливо пам'ятати, що бали це не число, що отримуються в результаті вимірювань і обчислень, а приписане оціночне судження. Виставляючи бали, науково-педагогічний працівник має їх обґрунтувати, керуючись логікою та існуючими критеріями (табл. 2).

Таблиця 2

Характеристика оцінювання рівня компетентності здобувача

Бали	Критерій оцінювання компетентності
------	------------------------------------

¹Тобтоданий рейтинг є додатковим і уразі перевищення 100 бальної шкали зменшується на ту кількість балів якої перевищують. Наприклад, *рейтинг компетентності з навчальної роботи* (аудиторна робота та самостійна робота) – 55 балів, *рейтинг компетентності з підсумкового контролю* (контрольні заходи) – 35 балів, *рейтингів бали за наукову роботу* – 20 балів, сума 55+35+20=110, *загальний рейтинг компетентності здобувача вищої освіти* - 100 балів.

2 ²	<p>Незадовільний рівень компетентності. У здобувача відсутні знання навчального матеріалу або він відмовляється відповідати на запитання, передбачені робочою програмою навчальної дисципліни. Здобувач має <i>фрагментарні знання</i>, що базуються на попередньому досвіді. Не здатен формулювати визначення понять, класифікаційні критерії та тлумачити їхній зміст. Не може використовувати знання при вирішенні практичних завдань.</p>
3	<p>Достатній рівень компетентності. Здобувач має <i>базові знання</i> з навчальної дисципліни. Формулює юридичні поняття, класифікаційні критерії, але допускає інтерпретаційні помилки. Може виокремити ознаки явища та їх охарактеризувати (риси, властивості, аспекти). Відповідь надається за одним джерелом навчальної літератури. При відтворенні знань застосовує репродуктивний тип мислення, відсутнє системне викладення навчального матеріалу. Не вміє доказово обґрунтовувати свої судження, допускає неточності при використанні знань для вирішення практичних завдань.</p>
4	<p>Добрий рівень компетентності. Здобувач має <i>грунтовні знання</i> навчального матеріалу, але під час відповіді допускає незначні помилки. Володіє категоріально-понятійним апаратом та здатен використовувати знання для вирішення практичних завдань. Може охарактеризувати склад (зміст) явища (або внутрішню побудову явища) та його елементів. Може обґрунтувати призначення явища, яке конкретизується у його функціях (напрямах впливу на інші явища). Може навести подібність та відмінність з іншими спорідненими та протилежними явищами. Відповідь надається за декількома джерелами навчальної літератури, з посиланням на нормативно-правові акти та наведенням прикладів. При відтворенні знань застосовує продуктивний тип мислення.</p>
5	<p>Відмінний рівень компетентності. Здобувач має <i>системні знання</i> глибоко і повно засвоїв увесь навчальний матеріал, в якому легко орієнтується, володіє категоріально-понятійним апаратом, вміє пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Може навести особливості інтерпретації правових явищ в різних теоріях, загальне та відмінне в різних позиціях вчених, як в національному так і в міжнародному та європейському праві (в межах часу, предмету, простору). Здатен обґрунтувати перспективи розвитку правових явищ в Україні. Відповідь надається на основі знань державних програм, концепцій, проектів нормативно-правових актів, а також наукових досліджень вітчизняних та закордонних вчених. Даний рівень компетентності передбачає грамотний, логічний виклад відповіді (як в усній, так і в письмовій формі), якісне зовнішнє оформлення. При відтворенні знань застосовує евристичний тип мислення.</p>

Рейтинг компетентності з навчальної роботи здобувача з дисципліни, визначається шляхом встановлення середньоарифметичного балу здобувача, отриманого на семінарських та практичних заняттях з урахуванням роботи на лекційних заняттях та самостійної роботи протягом опанування навчальної дисципліни та помноженого на коефіцієнт K_1 ($K_1=60:5=12$) з округленням результату до цілого числа.

Середній бал здобувача визначається шляхом додавання усіх балів отриманих на семінарських та практичних заняттях з урахуванням роботи на лекційних заняттях та самостійної роботи протягом опанування навчальної дисципліни, поділених на кількість

²Здобувачу слід пам'ятати, що отримання зазначеного балу негативно впливає на загальний рейтинг компетентності і може привести до академічної заборгованості.

відповідей здобувача з округленням результату до десятих (наприклад 3,8 або 4,5)³. При визначенні середнього балу здобувача необхідною умовою його зарахування є те, що відповідні бали мають бути отриманні здобувачем не менше як на 50% занять з навчальної роботи. У разі не виконання зазначеної умови або коли середньоарифметичний бал здобувача менший 2,5 здобувач вважається таким, що має академічну заборгованість яку зобов'язаний ліквідувати шляхом відпрацювання тем програми навчальної дисципліни з яких не має відповідних балів.

Рейтинг з підсумкового контролю здобувачів

Відповідно до навчального плану підсумковий контроль із навчальної дисципліни «Кримінально-виконавче право», що забезпечуються кафедрою передбачений у формі заліку (для заочної форм навчання).

Підсумковий контроль із перевірки компетентності з навчальних дисциплін, що забезпечуються кафедрою складається письмово або усно за білетами підсумкового контролю які пропонуються здобувачу. Максимальна кількість балів з підсумкового контролю здобувачів становить 40 балів.

Кількість білетів підсумкового контролю має перевищувати кількість здобувачів у навчальній групі не менше ніж на 5 одиниць. Кількість питань в білеті підсумкового контролю з навчальних дисциплін визначається кафедрою з урахуванням специфіки дисципліни⁴.

Оцінювання компетентності здобувача під час підсумкового контролю здійснюється шляхом встановлення відповідного рівня знань за кожне питання. Виставляючи рівень компетентності, науково-педагогічний працівник має його обґрунтувати, керуючись логікою та існуючими критеріями (табл. 2).

Рейтинг компетентності з підсумкового контролю здобувача визначається шляхом встановлення середньоарифметичного балу здобувача отриманого за кожне питання білету підсумкового контролю помножене на коефіцієнт K_2 ($K_2=40:5=8$) з округленням результату до цілого числа.

Середньоарифметичний бал здобувача з підсумкового контролю визначається шляхом додавання усіх балів отриманих за кожне питання білету підсумкового контролю поділений на кількість питань білету з округленням результату до десятих (наприклад 3,8 або 4,5)⁵.

Рейтинг наукової роботи здобувача

За результатами семестрової наукової роботи здобувача його рейтинг компетентності з дисципліни може бути підвищений з урахуванням рівнів результативності такої роботи.

³Наприклад, з дисципліни навчальним планом передбачено 5 семінарських та практичних занять. Для того щоб не мати академічної заборгованості здобувач має відповідати більш ніж на 50% занять тобто на 3 парах. Отже, виконуючи зазначену вимогу він працював на першому занятті і отримав 3 бали, на другому занятті він не підготувався і отримав 2 бали (які в подальшому пересклав на 4), на третьому занятті здобувач був відсутній з поважної причини, отримав «Н», яку в подальшому пересклав на 3 бали, на останньому – 4 бали. Середньоарифметичний бал складає загальна сума балів поділена на кількість оцінок $(3+2+4+3+4):5=3,2$. Відповідно рейтинг компетентності з навчальної роботи здобувача буде $3,2 \times 12 = 38,4 \approx 38$.

⁴Наприклад, два теоретичних питання, одне практичне, одне питання з переліку питань щовиноситься на самостійну роботу.

⁵Наприклад, здобувач відповідаючи на білет підсумкового контролю за перше питання отримав 3 бали, за друге 4 бали, за третє 5 балів, за четверте 2 бали. Відповідної загальний рейтинг з підсумкового контролю за результатами складання заліку буде $((3+4+5+2):4) \times 8 = 28$. Або інший приклад, здобувач відповідаючи на білет підсумкового контролю за перше питання отримав 3 бали, за друге 4 бали, за третє 5 балів. Відповідної загальний рейтинг з підсумкового контролю за результатами складання заліку буде $((3+4+5):3) \times 8 = 32$. Або ще приклад, здобувач відповідаючи на білет підсумкового контролю за перше питання отримав 4 бали, за друге 5 балів. Відповідної загальний рейтинг з підсумкового контролю за результатами складання заліку буде $((4+5):2) \times 8 = 36$.

Рейтингові бали за наукову роботу здобувачів нараховуються з урахуванням рівнів результативності цієї роботи. Відповідні значення рівнів та додаткові бали визначаються згідно з таблицею (табл. 3).

Таблиця 3

Характеристика оцінювання рівня творчих досягнень здобувача

Результати творчої роботи здобувача	Рівень результативності та додаткові бали
Стаття у факультетському (інститутському) збірнику, призове місце на конкурсі наукових робіт здобувачів (здобувачів, студентів) факультету (інституту), приз за експонат на виставці здобувачських (студентських) робіт, доповідь на факультетській (інститутській) науковій конференції та ін.	I рівень, факультетський (інститутський) – 5 балів
Ті ж досягнення на заходах академічного рівня, прийняття до розгляду заявки на патент та ін.	II рівень, академічний – 10 балів
Ті ж досягнення на заходах міжвузівського рівня чи МОН, МВС декілька досягнень II рівня, участь у республіканських виставках, національних олімпіадах, отримання державного патенту, заявка на закордонне патентування.	III рівень, міністерський, міжвузівський – 15 балів
Статті в міжнародних збірниках та журналах, доповіді на міжнародних конференціях і семінарах, участь у міжнародних олімпіадах, конкурсах та виставках, отримання закордонного патенту.	IV рівень, міжнародний – 20 балів

Фіксація результатів компетентності здобувача

Для занесення результатів компетентності здобувача у відомість обліку успішності, залікову книжку здобувача використовується таблиця співвідношення між рейтингом здобувача та ECTS оцінками (табл. 4).

Таблиця 4

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
		Оцінка	Пояснення
90-100	зараховано	A	відмінне виконання
85-89	зараховано	B	вище середнього рівня
75-84		C	загалом хороша робота
66-74	зараховано	D	непогано
60-65		E	виконання відповідає мінімальним критеріям
35-59	не зараховано	Fx	необхідне перескладання
1-34		F	необхідне повторне вивчення курсу

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає дисципліна та з урахуванням дистанцій

Під час проведення занять в очному (offline) режимі використовуються наступні засоби програмного забезпечення:
інтерактивні, мультимедійні проектори, комп'ютери, планшети, інтерактивна дошка.

Під час проведення занять в змішаний (blended) режимі використовуються наступні засоби програмного забезпечення:
доступ до дистанційних навчальних курсів дисциплін на офіційному вебпорталі НАВС через мережу Інтернет.

9.3 Під час проведення занять без очної складової в дистанційному режимі (online) за вибором викладача використовується:
програмне забезпечення через мережу Інтернет.

10. Перелік питань для підсумкового контролю з навчальної дисципліни

Перелік контрольних питань формується відповідно до структури програми навчальної дисципліни і містить наступні питання:

1. Поняття і предмет кримінології як соціально-правової науки.
2. Методологія і методи кримінологічних досліджень.
3. Місце кримінології у системі наук, її зв'язок з юридичними та іншими науками.
4. Система науки кримінології.
5. Зародження та розвиток кримінологічної думки.
6. Класичний напрям (школа) у кримінології.
7. Антропологічний напрям (школа) у кримінології.
8. Соціологічний напрям (школа) у кримінології.
9. Стан та розвиток вітчизняної кримінології в 20-30 роках ХХ ст.
10. Сучасний стан та розвиток кримінологічної думки в Україні.
11. Поняття злочинності, її види.
12. Основні показники злочинності.
13. Кількісні показники злочинності.
14. Якісні показники злочинності.
15. Кількісно-якісні показники злочинності.
16. Рівень та коефіцієнти злочинності.
17. Динаміка злочинності, показники динаміки.
18. Структура та характер злочинності.
19. Географія злочинності.
20. Поняття латентної злочинності.
21. Види та рівні латентної злочинності.
22. Детермінанти штучної латентної злочинності.
23. Методи та значення виявлення латентної злочинності.
24. Основні тенденції злочинності в Україні.
25. Поняття особи злочинця та межі її вивчення у кримінології та кримінальному праві.
26. Основні кримінологічні ознаки особи злочинця.
27. Соціально-демографічні ознаки особи злочинця та їх значення.
28. Кримінально-правова характеристика особи злочинця.
29. Соціально-рольові характеристики особи злочинця.
30. Морально-психологічні ознаки особи злочинця.
31. Класифікація злочинців.
32. Типологія злочинців.
33. Практичне значення кримінологічного аналізу особи злочинця.
34. Співвідношення соціального і біологічного в особі злочинця.
35. Поняття причин та умов злочинності у кримінології.

36. Поняття детермінації у кримінології.
 37. Значення вивчення причинності у кримінології.
 38. Класифікація причин злочинності.
 39. Причини та умови злочинності в Україні на сучасному етапі її розвитку.
 40. Поняття профілактики злочинності та суміжні поняття.
 41. Цілі та завдання запобіжної діяльності.
 42. Рівні профілактики.
 43. Класифікація профілактичних заходів.
 44. Суб'єкти профілактики кримінальних правопорушень.
 45. Поняття профілактики злочинності. Види профілактики.
 46. Система профілактики злочинності. Об'єкти кримінологічної профілактики.
- Суб'єкти запобіжної діяльності.
47. Класифікація загальних, спеціальних та індивідуальних заходів запобігання кримінальним правопорушенням.
 48. Форми і методи кримінологічного запобігання кримінальним правопорушенням органами і підрозділами Національної поліції.
 49. Взаємодія органів Національної поліції з іншими суб'єктами профілактики і, зокрема, з громадськими формуваннями.
 50. Поняття структури та види профілактичної діяльності.
 51. Поняття та види загальної профілактики злочинності.
 52. Зміст, види та вимоги до індивідуальної профілактики кримінальних правопорушень.
 53. Чинники, що зумовлюють успішність профілактики злочинності.
 54. Організаційні засади, методи та форми профілактики злочинності.
 55. Інформаційне забезпечення профілактичної діяльності Поняття і методи кримінологічного прогнозування.
 56. Правове забезпечення профілактичної діяльності.
 57. Поняття, функції, види кримінологічного прогнозування.
 58. Основи кримінологічного планування.
 59. Види кримінологічного планування.
 60. Основні розділи плану запобігання та протидії злочинності.
 61. Використання кримінологічних прогнозів у плануванні заходів запобігання та протидії злочинності.
 62. Поняття, цілі і завдання кримінологічного дослідження.
 63. Організація кримінологічних досліджень. Етапи кримінологічних досліджень.
 64. Програма кримінологічного дослідження.
 65. Об'єкти та суб'єкти кримінологічного дослідження.
 66. Поняття кримінологічної інформації, її види.
 67. Кримінологічна інформація: джерела, основні вимоги, які пред'являються до неї. Методи пізнання джерел інформації.
 68. Методика дослідження злочинності.
 69. Соціологічні методи, які використовуються в кримінологічних дослідженнях.
 70. Психологічні методи, що використовуються в кримінологічних дослідженнях.
 71. Статистичні методи, що використовуються в кримінологічних дослідженнях.
 72. Становлення віктимології як самостійного напрямку кримінологічних досліджень.
 73. Поняття жертви кримінального правопорушення та його співвідношення з поняттям «потерпілий».
 74. Зв'язок «злочинець-потерпілий».
 75. Віктимна поведінка жертви кримінального правопорушення.
 76. Комплексний підхід до класифікації жертв кримінального правопорушення.

77. Кримінально-правовий підхід до класифікації жертв кримінального правопорушення.
78. Значення класифікації і типології жертв кримінального правопорушення.
79. Поняття віктимологічної профілактики.
80. Поняття суїцидальної поведінки.
81. Механізм суїцидальної поведінки.
82. Рівні віктимологічної профілактики.
83. Система суб'єктів віктимологічної профілактики
84. Віктимологічний захист та допомога жертвам кримінальних правопорушень.
85. Історія зарубіжних концепцій причин злочинності.
86. Характеристика біосоціальних теорій та їх представники.
87. Соціологічний напрямок у зарубіжній кримінології.
88. Теорія соціальної дезорганізації
89. Теорію диференціального зв'язку
90. Психологічні підходи до причин злочинності.
91. Поняття корупційної злочинності та види кримінальних правопорушень, що її складають.
92. Заходи запобігання корупційної злочинності, що здійснюються спеціальними суб'єктами.
93. Поняття незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, наркобізнесу в законодавчому та нормативно-правовому значеннях.
94. Правове регулювання, основні напрями і засоби запобігання злочинності у сфері незаконного обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів.
95. Роль правоохоронних органів у профілактиці кримінальних правопорушень, що вчиняються дітьми.
96. Причини і умови дитячої злочинності.

11. Рекомендовані джерела інформації

Основна

1. Александров Ю.В., Гель А.П., Семаков Г.С. Кримінологія: Курс лекцій. – К.: МАУП, 2002.
2. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології: теорія і практика: У 3 книгах. – Кн. 3: Практична кримінологія / А. П. Закалюк. – К.: Видавничий дім «ІнЮре», 2008. – 320 с.
3. Кримінологія: підручник / В.В. Голіна, Б.М. Головкін, М.Ю. Валуйська та ін.; за ред. В.В. Голіни, Б.М. Головкіна. Х.: Право, 2014. 440 с.
4. Кримінологія: підручник : практикум / [кол. авт.: Ю. В. Александров та ін.]; НАН України, Київ. ун-т права. Київ : ЮрінкомІнтер, 2017. 341 с.
5. Кримінологія: підручник / А.М. Бабенко, О.Ю. Бусол, О.М. Костенко та ін.; за заг. ред. Ю.В. Нікітіна, С.Ф. Денисова, Є.Л. Стрельцова. 2-ге вид., перероб. та допов. Харків : Право, 2018. 416 с.
6. Кримінологія. Академічний курс / Кол. авторів; за заг. ред. О.М. Литвинова. К.: Видавничий дім «Кондор», 2018. 538 с.
7. Кримінологія: підручник [Текст] / О.М. Джужа, В.В. Василевич, В.В. Черней, С.С. Чернявський та ін. ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В.В. Чернея ; за наук. ред. д-ра юрид. наук, проф. О.М. Джужі. – Київ : ФОП Маслаков, 2020. – 612 с.
8. Кримінологія: підручник / [Б.М. Головкін, В.В. Голіна, О.В. Лисоед та ін.]; за ред. Б.М. Головкіна. – Харків : Право, 2020. – 384 с.

9. Профілактика злочинів: Підручник / О.М.Джу́жа, В.В.Василевич, О.Ф.Гіда та ін.; За заг. ред. докт. юрид. наук, проф. О.М.Джу́жи. – К.: Атіка, 2011. – 720 с.

10. Корупція злочинність в Україні : сучасний стан, детермінанти та запобігання: навч.посіб. / автор.кол.: В.В. Василевич, О.М. Джу́жа, А.О. Джу́жа, О.Г. Колб, І.О. Колб, Н.В. Кулакова, Ю.О. Левченко, А.В. Микитчик, С.І. Мінченко, С.А. Мозоль, Т.В. Миронюк, Г.С. Поліщук, Е.В. Расюк, А.В. Савченко; за ред. проф. О.М. Джу́жі та доц. Е.В. Расюка. – Київ: ФОП Маслаков, 2018. – 340 с.

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. - <http://zakon.rada.gov.ua>;
2. Закон України від 15.11.2017 № 794-VII «Про Кабінет Міністрів України» - <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Закон України від 21.06.2018 № 2469-VIII «Про основи національної безпеки України» - <http://zakon.rada.gov.ua>;
4. Закон України від 16.09.2014 № 1682-VII «Про очищення влади» - <http://zakon.rada.gov.ua>;
5. Закон України від 02.10.1996 № 393/96-ВР «Про звернення громадян» - <http://zakon.rada.gov.ua>;
6. Закон України від 30.06.1993 № 35- ВР «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю»// Відомості Верховної Ради України - <http://zakon.rada.gov.ua>;
7. Закон України від 6.12.2019 № 361-IX «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення» - <http://zakon.rada.gov.ua>;
8. Закон України від 22.06.2000 № 1835-III «Про участь громадян в охороні громадського порядку і державного кордону» - <http://zakon.rada.gov.ua>;
9. Закон України від 23.12.1993 № 3782-XII «Про забезпечення безпеки осіб, які беруть участь у кримінальному судочинстві» - <http://zakon.rada.gov.ua>;
10. Закон України від 23.12.1993 № 3781-XII «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів» - <http://zakon.rada.gov.ua>;
11. Закон України від 14.10.2014 № 1701-VII «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо визначення кінцевих вигодоодержувачів юридичних осіб та публічних діячів» - <http://zakon.rada.gov.ua>;
12. Закон України від 14.10.2014 1700-VII «Про запобігання корупції» - <http://zakon.rada.gov.ua>;
13. Закон України від 1.06.2021 № 1502-IX «Про внесення змін до Закону України "Про запобігання корупції" щодо упорядкування окремих питань захисту викривачів» - <http://zakon.rada.gov.ua>;
14. Закон України від 14.10.2014 № 1698-VII «Про Національне антикорупційне бюро України» - <http://zakon.rada.gov.ua>;
15. Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII «Про Національну поліцію» - <http://zakon.rada.gov.ua>;
16. Закон України від 15.02. 1995 № 60/95-ВР «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсори» - <http://zakon.rada.gov.ua>;
17. Закон України від 15.02. 1995 № 62/95-ВР «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними» - <http://zakon.rada.gov.ua>;
18. Закон України від 26.04.2001 № 2402-III «Про охорону дитинства» - <http://zakon.rada.gov.ua>;
19. Закон України від 24.01.1995 № 20/95-ВР «Про органи і служби у справах дітей та спеціальні установи для дітей» - <http://zakon.rada.gov.ua>;

20. Закон України від 20.11.2003 № 1296-IV «Про захист суспільної моралі» - <http://zakon.rada.gov.ua>;
21. Закон України від 5.02.1993 № 2998-XII «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» - <http://zakon.rada.gov.ua>;
22. Закон України від 25.06.1991 № 1264-XII «Про охорону навколишнього природного середовища» - <http://zakon.rada.gov.ua>;
23. Закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII «Про запобігання та протидію домашньому насильству» - <http://zakon.rada.gov.ua>;
24. Закон України від 4.02.2004 №1433 - IV «Про ратифікацію Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності та протоколів, що її доповнюють (Протоколу про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї і Протоколу проти незаконного ввозу мігрантів по суші, морю і повітря)» - <http://zakon.rada.gov.ua>;
25. Указ Президента України від 30.09.2019 № 722/2019 «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року»- <http://zakon.rada.gov.ua>;
26. Указ Президента України від 11.08.2021 № 347/2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 11 серпня 2021 року "Про Стратегію економічної безпеки України на період до 2025 року"»- <http://zakon.rada.gov.ua>;
27. Указ Президента України від 25.03.2021 № 121/2021 «Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року "Про Стратегію воєнної безпеки України"»- <http://zakon.rada.gov.ua>;
28. Постанова КМ України від 12.06.2020 № 471 «Про затвердження Програми діяльності Кабінету Міністрів України» - <http://zakon2.rada.gov.ua>;
29. Постанова КМ України від 22.08.2018 № 654 «Про затвердження Типового положення про мобільну бригаду соціально-психологічної допомоги особам, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі» - <http://zakon2.rada.gov.ua>;
30. Постанова КМ України від 20.03.2019 № 234 «Про затвердження Порядку формування, ведення та доступу до Єдиного державного реєстру випадків домашнього насильства та насильства за ознакою статі» - <http://zakon2.rada.gov.ua>;
31. Постанова КМ України від 22.08.2018 № 658 «Про затвердження Порядку взаємодії суб'єктів, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству і насильству за ознакою статі» - <http://zakon2.rada.gov.ua>;
32. Постанова КМ України від 3.10.2018 № 800 «Деякі питання соціального захисту дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах, у тому числі таких, що можуть загрожувати їх життю та здоров'ю» - zakon.rada.gov.ua;
33. Розпорядження КМ України від 10 жовтня 2018 р. № 728-р «Про схвалення Концепції Державної соціальної програми запобігання та протидії домашньому насильству та насильству за ознакою статі на період до 2023 року» - <http://zakon2.rada.gov.ua>;
34. Наказ Генеральної прокуратури України № 139 від 06.04.2016 «Про затвердження Положення про порядок ведення Єдиного реєстру досудових розслідувань» - <http://mvs.gov.ua/mvs>;
35. Наказ МВС України від 28.07.2017 № 650 «Про затвердження Інструкції з організації діяльності дільничних офіцерів поліції» - zakon.rada.gov.ua;
36. Наказ МВС України від 3 липня 2017 № 560 «Про організацію діяльності приймальників-розподільників для дітей органів Національної поліції України» - zakon.rada.gov.ua;
37. Наказ МВС України від 08.02.2019 № 100 «Про затвердження Порядку ведення єдиного обліку в органах (підрозділах) поліції заяв і повідомлень про кримінальні правопорушення та інші події» - zakon.rada.gov.ua;
38. Наказ МВС України від 06.07.2017 № 570 «Про організацію діяльності органів досудового розслідування Національної поліції України» - zakon.rada.gov.ua;

39. Наказ МВС України від 07.07.2017 № 575 «Про затвердження Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні» - zakon.rada.gov.ua;

40. Наказ МВС від 15.09.2014 № 948 «Про затвердження Інструкції про роботу з громадськими формуваннями з охорони державного кордону» - zakon.rada.gov.ua.

41. Наказ МВС України від 19.12.2017 №1044 «Про затвердження Інструкції з організації роботи підрозділів ювенальної превенції Національної поліції України» - <http://mvs.gov.ua/mvs>;

42. Наказ МВС України від 10.10.2004 року № 1177 «Про затвердження Положення про порядок роботи зі зверненнями громадян і організації їх особистого прийому в системі Міністерства внутрішніх справ України» - <http://mvs.gov.ua/mvs>.

43. Наказ МВС України від 15.11.2017 № 930 «Про затвердження Порядку розгляду звернень та організації проведення особистого прийому громадян в органах та підрозділах Національної поліції України» - <http://mvs.gov.ua/mvs>.

44. Наказ МВС України від 04.08.2017 року №689 «Про затвердження Інструкції про порядок взаємодії дільничних інспекторів прикордонної служби Державної прикордонної служби України та дільничних офіцерів поліції Національної поліції України» - zakon.rada.gov.ua;

45. Наказ МОЗ України від 01.08.2000 № 188 «Про затвердження таблиць невеликих, великих та особливо великих розмірів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, які знаходяться у незаконному обігу» - zakon.rada.gov.ua;

46. Наказ МОЗ України 01.02.2019 № 278 «Про затвердження Порядку проведення та документування результатів медичного обстеження постраждалих осіб від домашнього насильства або осіб, які ймовірно постраждали від домашнього насильства, та надання їм медичної допомоги» - zakon.rada.gov.ua.

Додаткова

1. Батиргарєєва В. С., Бабенко А. М. Аналіз сучасної криміногенної ситуації в Україні як інформаційна модель для розробки стратегії зменшення можливостей вчинення злочинів. *Архів кримінології та судових наук*. 2020. № 1. С. 39–54. URL: <https://archive-criminology.com.ua/index.php/journal/article/view/2>

2. Батиргарєєва В. С., Бабенко А. М. Вплив установ виконання покарань і попереднього ув'язнення на криміногенну ситуацію в Україні. *Право України*. 2020. № 2. С.164–183. URL: <http://rd.ua/storage/attachments/13706.pdf>

3. Блага А.Б. Насильство в сім'ї (кримінологічний аналіз і запобігання) : монографія. Харків: ФО -П Макаренко, 2014. 360 с.

4. Велика українська кримінологічна енциклопедія. У 2 т. Т.1: А-Л / редкол.: В.В. Сокурєнко (голова), О.М. Бандурка (співголова) та ін.; наук.ред. О.М. Литвинова. – Харків : «Факт», 2021. – 853 с.

5. Голіна В.В. Кримінологічні та кримінально-правові проблеми боротьби з бандитизмом: соціально-правове і кримінологічне дослідження: Монографія.- Харків: Регіон-інформ, 2004.- 210 с.

6. Головкін Б. М. Теперішнє і майбутнє кримінології. Проблеми законності. 2020. Вип. 149. С. 168–184. URL: <http://plaw.nlu.edu.ua/issue/view/12367/6456>

7. Головкін Б.М. Кримінологічні проблеми умисних вбивств і тяжких тілесних ушкоджень, що вчиняються у сімейно-побутовій сфері: Монографія.-Х.: ППВ «Нове слово», 2004.-252 с.

8. Державна антикорупційна політика і запобігання та протидія корупції на публічній службі в органах державної влади та органах місцевого самоврядування: монографія / автор. кол.: В.В. Василевич, Т.Е. Василевська, В.Ф. Нестерович, Е.В. Расюк,

А.В. Савченко, В.Л. Федоренко (кер.) та ін.; за ред. проф. Ю.В. Ковбасюка і проф. В.Л. Федоренка. – К.: Видавництво Ліра-К, НАДУ, 2016. – 524 с.

9. Джу́жа А.О. Основні напрями удосконалення віктимологічного запобігання правопорушенням в Україні: Монографія/ МВС України. НАВС.- Київ, 2016.- 301с.

10. Джу́жа О. М. Запобігання злочинам, пов'язаним із сексуальним насильством: Монографія. – К.: Атіка, 2009. – 240 с.

11. Дудоров О. О., Коломоєць Т. О., Кушнір С. М., Макаренков О. Л. Загальнотеоретичні, адміністративно- та кримінально-правові основи концептуалізації антикорупційної реформи в Україні: монографія. Запоріжжя, 2019. 476 с. URL: <https://www.dspace.lduvs.edu.ua/bitstream/123456789/302/1/3.%20Корупція%20Колективна%20монографія%202019.pdf>

12. Дудоров О. О., Хавронюк М. І. Відповідальність за домашнє насильство і насильство за ознакою статі (науково-практичний коментар новел Кримінального кодексу України) / за ред. М.І. Хавронюка. Київ: Ваіте, 2019. 288 с. URL: https://ukraine.unfra.org/sites/default/files/pub-pdf/FNOON_Kommentar_A5.pdf.

13. Зеленьк П.А., Кулакова Н.В. Запобігання кримінальним правопорушенням, що посягають на життя та здоров'я дитини в Україні. – Монографія. – Київ, 2021. - 277 с.

14. Колб О. Г., Колб Р. О. Національний банк України як суб'єкт запобігання кримінальним правопорушенням. *Вісник Пенітенціарної асоціації України*. 2021. № 2(16). С. 33–41.

15. Кримінологічна діяльність суб'єктів кримінального судочинства : монографія / [В.Л. Давиденко, О.О. Титаренко, М.Л. Давиденко, О.М. Литвинов; за заг. ред. Л.М. Давиденка]. Харків : Тимченко, 2011. 214 с.

16. Лазарев Д. Організована злочинність та протидія їй як об'єкт міжнародної взаємодії. *Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Юридичні науки*. 2012. Вип. 90. С. 32-34.

17. Левченко Ю. О. Світовий досвід запобігання булінгу. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2021. № 1(21). С. 91–97. <https://lawjournal.naiu.kiev.ua/index.php/lawjournal/article/view/1382/1381>.

18. Методичні рекомендації щодо запобігання та протидії насильству: Лист Міністерства освіти і науки від 30.10.2018 року № 1/11 – 5480 - <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v5480729-18#Text>.

19. Мозоль С.А. Деякі питання щодо перспектив застосування окремих видів покарання в Україні Підприємництво, господарство і право. 2021. - № 9. С.130-135

20. Мультимедійний навчальний посібник «Кримінологія» (Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір №108150 від 23 вересня 2021 року).

21. Мультимедійний посібник «Кримінологічна характеристика та запобігання корупційній злочинності», (Свідоцтво про реєстрацію авторського права на твір №102459 від 10 лютого 2021 року).

22. Назимко Є. С., Тіточка Т. І. Запобігання формуванню ювенальної віктимності. Правове забезпечення публічної безпеки громад: досвід України та країн Європейського Союзу: монографія / за заг. ред. А. Г. Бобкової, А. М. Захарченка. Рига: Baltija Publishing, 2021. С. 114–130.

URL:http://repo.dli.donetsk.ua/bitstream/123456789/1788/1/Колективна%20монографія_публічна%20безпека%20громад.pdf

23. Оболенцев В. Ф. Базові засади системного аналізу злочинності та віктимізації в Україні: монографія. Харків: Юрайт, 2016. 116 с. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/12015/1/Obolencev_2016_mon.pdf

24. Організація роботи підрозділів превентивної діяльності Національної поліції: Навчальний посібник. [Константинов С. Ф., Братель С. Г., Куліков В. А. та ін.] – К.: Видавництво «Освіта України». – Київ. – 2017. – 246 с.

25. Орлов Ю.В. Політико-кримінологічна теорія протидії злочинності: Монографія. Харків: Діса плюс, 2016. 656 с.
26. Пустовий О.О. Індивідуально-профілактичні заходи запобігання хуліганству/ Право і суспільство. 2021 № 5 С. 163-173.
27. Расюк Е. Поняття, ознаки, сучасний стан і тенденції наркоманії в Україні та її взаємозв'язок зі злочинністю // Підприємництво, господарство і право. – 2010. - № 6. – С. 74 – 77.
28. Расюк Е.В., Мозоль С.А. Просторовий аналіз злочинності – основа ефективного запобігання злочинності в Україні / Підприємництво, господарство і право. 2021. № 6. С.111-116.
29. Сметаніна Н.В. Наукові підходи до теорії злочинності в сучасній українській кримінології : монографія. Харків: Право, 2016. 192 с.
30. Тіточка Т. І. Віктимологічні особливості детермінації насильницького інцесту із участю неповнолітньої жертви. Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 2. С. 256–261. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2021/64.pdf.
31. Українська кримінологічна енциклопедія / за заг. ред. В.В. Чернея, В.В. Сокурєнка; упоряд. О.М. Джужа, О.М. Литвинов. Харків-Київ: ХНУВС; НАВС; Кримінол. асоц. України, 2017. 804 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://zakon1.rada.gov.ua> – Законодавство України
2. <http://rada.gov.ua> – офіційний веб-сайт Верховної Ради України
3. <http://www.president.gov.ua/> - Президент України
4. <http://www.kmu.gov.ua> – Урядовий портал (Кабінет Міністрів України)
5. <http://www.minjust.gov.ua> – Міністерство юстиції України
6. <http://ww.ccu.gov.ua/uk/index> - Конституційний суд України
8. <http://www.scourt.gov.ua> - інформаційний сервер Верховного Суду України
9. <http://reestr.court.gov.ua/> - Єдиний державний реєстр судових рішень
10. <http://court.gov.ua/sudy/> - Судова влада України
11. <http://www.vru.gov.ua/> - Вища рада юстиції
12. <http://vkksu.gov.ua/> - Вища кваліфікаційна комісія суддів України
13. <http://nbuv.gov.ua> - Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського
14. <http://www.univ.kiev.ua> – бібліотека Київського національного університету ім. Тараса Шевченка
15. <http://www.library.ukma.kiev.ua> – наукова бібліотека Національного університету "Києво-Могилянська академія"
16. <http://www.osvita.org.ua/> - Освітній портал
17. <http://student.pp.ua/load> - Студентський портал України
18. <http://studrada.com.ua/libonline> - Центральний юридичний портал України
19. <http://ukr-pravo.at.ua/> - Правовий портал
20. <http://www.nbuv.gov.ua/nyub/journals.html>. - Наукова юридична періодика України
21. http://irbis-nbuv.gov.ua/info_law.html - Юридичні інформаційні ресурси
22. <http://jurconsult.net.ua/> - Всеукраїнський юридичний портал
23. <http://law.univ.kiev.ua/> - Сайт юридичного факультету Київського національного університету ім. Т. Шевченка

Професор кафедри
Професор кафедри

Едуард РАСЮК
Віта ІВАЩЕНКО

